

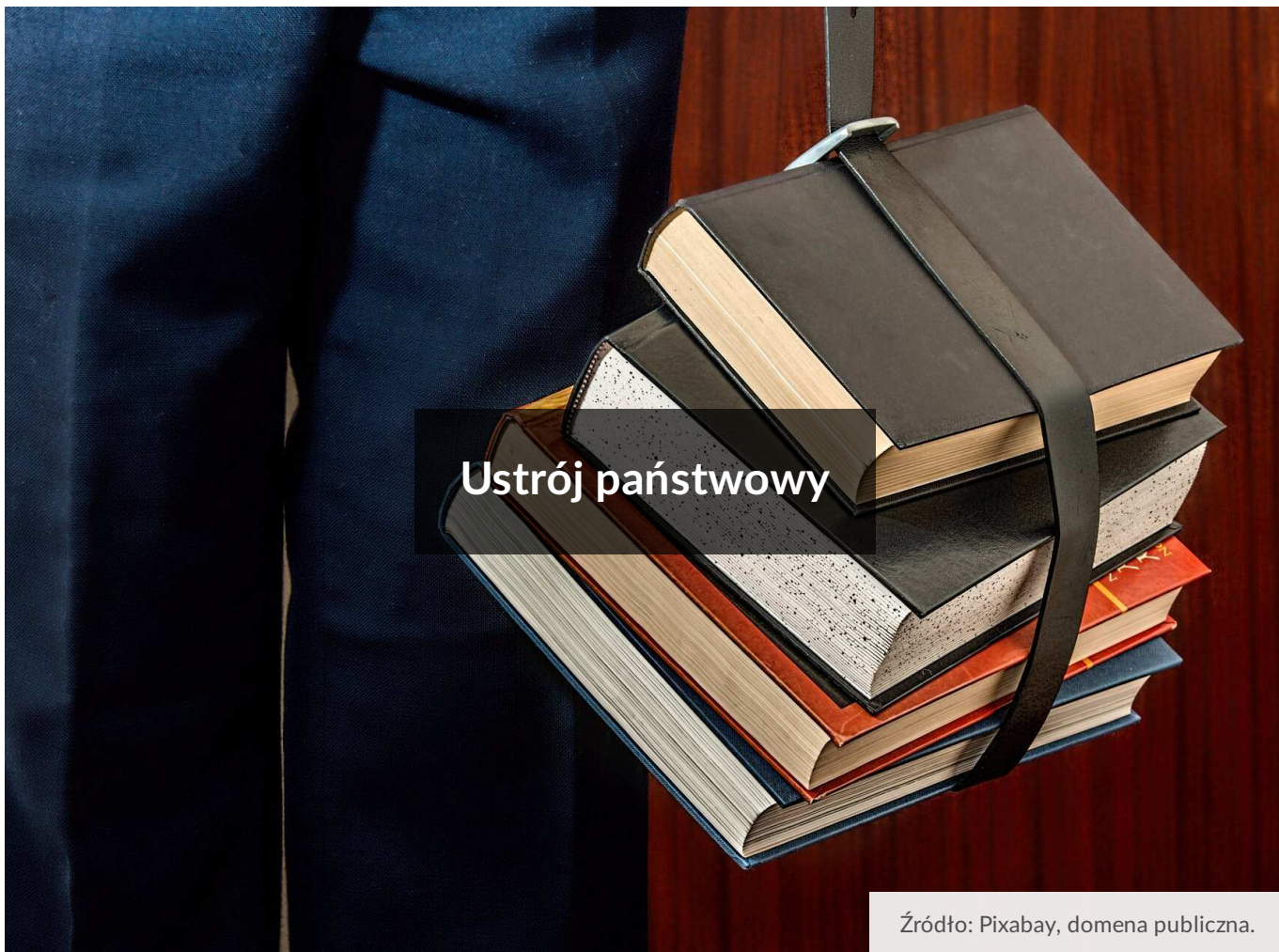
Ustrój państwowy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Justyna Grażyna Otto, *Demokratyczne i niedemokratyczne reżimy polityczne*, dostępny w internecie: elipsa.pl [dostęp 20.04.2020 r.].
- Źródło: Maryanna Prokop, *Demokratyczno-autorytarna hybryda: redefinicja kategorii teoretycznej*, dostępny w internecie: apcz.umk.pl [dostęp 20.04.2020 r.].
- Źródło: *Słownik języka polskiego PWN: Autokracja*.

- Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 28.02.2020 r.].

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „*Repetitorium*”.

W tym materiale powtórzymy wiadomości z jednego z działów wiedzy o społeczeństwie. Powtórzenie opierać się będzie na zestawie ćwiczeń interaktywnych z zakresu ustroju państwowego oraz pracy z tekstami źródłowymi i multimediami. W dalszej części znajdują się dokładniejsze informacje na temat tego, jak czytać polecenia oraz odpowiadać na pytania. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę.

Twoje cele

- Przeanalizujesz formy ustrojów państwa.
- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.
- Wyjaśnisz, czym jest ustrój państwowy.
- Scharakteryzujesz różne typy ustrojów.

Przeczytaj

Ćwiczenia

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła – błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł. Pamiętajcie również o tym, by wczytywać się w polecenia – czasem wiedza własna nie jest potrzebna, czasem tekst to tylko inspiracja, a innym razem należy połączyć wiedzę z interpretacją tekstu.

Ustrój państwowy

Pojęcie ustroju państwa obejmuje dwa składniki: reżim polityczny oraz formę rządu.

Ustrój państwa jest określany z reguły przez konstytucję, nazywaną często ustawą zasadniczą. Opisuje ona strukturę i zasady wyłaniania oraz funkcjonowania organów państwa, ustroju społecznego i gospodarczego, a także prawa, wolności i obowiązki jednostki. Konstytucja powinna również określać sposób, w jaki legalnie mogą zostać zmienione jej przepisy (zmiana konstytucji).

Reżim polityczny

Charakteryzuje on istotę danego ustroju i wyraża rodzaj relacji panujących między władzą a społeczeństwem. Podstawowe znaczenie dla tych relacji mają:

- sposób kształtowania się ośrodka władzy (zależny lub niezależny od społeczeństwa);
- istnienie lub brak kontroli nad władzą (odpowiedzialność lub nieodpowiedzialność przed społeczeństwem; mechanizmy odnawiania składu personalnego władz państwa: wybór parlamentu, głowy państwa, szefa rządu itp.);
- struktura ośrodka władzy (podzielność lub niepodzielność);
- zakres swobód jednostek i gwarantujące je mechanizmy.

Ze względu na charakter relacji władza – społeczeństwo rozróżniamy reżimy: demokratyczne, autorytarne i totalitarne.

Funkcje konstytucji

Forma rządu

Forma rządu to cecha ustroju państwa określana przez to, kto sprawuje funkcję głowy państwa: czy dożywotni i z reguły dziedziczny monarcha, czy też prezydent wybierany na określoną kadencję.

Monarchia

Monarchia to jednocześnie historyczna forma ustroju państwowego oraz współczesna forma rządu. W pierwotnej postaci charakteryzowała się skupieniem suwerennej władzy państwowej dożywotnio w rękach dziedzicznego monarchy (rządziej elekcyjnego lub desygnowanego w ramach rodu). Współcześnie taka postać monarchii (zwana absolutną) należy do wyjątków. Występuje w Arabii Saudyjskiej. Do tytułów monarchów należą m.in. król, cesarz oraz (wielki) książę. Swoistym monarchą jest papież – głowa Kościoła katolickiego, a zarazem Państwa Watykańskiego. W sensie prawnym jest on monarchą absolutnym i elekcyjnym: wybiera go Kolegium Kardynalskie, a urząd sprawuje dożywotnio. Inną nietypową monarchią jest Malezja. Jest ona federacją księstw, których władcy wybierają spośród siebie króla na 5-letnią kadencję.

W wielu współczesnych państwach monarchia jest formą ustroju dostosowaną do demokratycznej treści systemu politycznego. Określa się ją mianem monarchii konstytucyjnej lub parlamentarnej. Takimi państwami w Europie są np. Wielka Brytania, Hiszpania, Szwecja, Norwegia, Dania, Niderlandy, Belgia, Luksemburg, Liechtenstein. Z punktu widzenia formalnego monarchiami są tzw. suwerenne dominia brytyjskie: Kanada i Australia. Monarcha pełni w nich funkcje reprezentacyjne i integrujące wspólnotę obywatelską w ramach Brytyjskiej Wspólnoty Narodów (Commonwealth).

Republika

Republika to forma rządu, w której głowa państwa jest wybierana przez parlament na określoną kadencję. Najczęściej jest to prezydent, który swą funkcję sprawuje jednoosobowo. Wybory republikańskiej głowy państwa dokonywane są w wyborach powszechnych bezpośrednich lub pośrednich (przez wyłonione specjalnie w tym celu zgromadzenia wyborcze; dzieje się tak np. w Stanach Zjednoczonych lub w niektórych państwach europejskich). Alternatywną drogą elekcji jest wybór przez parlament (z reguły przez obie jego izby). W tym trybie wybierani są prezydenci Niemiec, Włoch oraz Węgier.

Ustrój, reżim, forma rządu a forma rządów

Słownik

konstytucja

akt prawny, określany także jako ustawa zasadnicza, który zazwyczaj ma najwyższą moc prawną w systemie źródeł prawa w państwie

reżim polityczny

metody, którymi władza posługuje się w stosunkach z ludnością; są to również zasady, jakimi kieruje się władza

ustrój państwa

całokształt zasad prawnych określających organizację i sposób funkcjonowania organów państwowych, stosunek wzajemny organów centralnych oraz ich stosunek do organów terenowych, a także strukturę prawno-organizacyjną państwa

forma rządu (państwa)

sposoby i metody sprawowania władzy w danym państwie; forma państwa ma 3 zakresy: ustrój terytorialny (państwo unitarne i federalne), formę rządów, czyli stosunki między głową państwa, rządem i parlamentem (republika, monarchia), oraz reżim polityczny, czyli zasady i metody rządzenia stosowane przez grupy rządzące (forma państwa demokratyczna i autokratyczna)

system polityczny

zbiór struktur, procedur oraz instytucji (partii politycznych, organizacji i grup społecznych) działających wspólnie w obszarze działań politycznych danego państwa

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą. W dostępnych źródłach poszukaj informacji na temat tego, jakie dynastie panują w przedstawionych monarchiach.

Współczesne monarchie

Kraj: Andora

Wartość: 0

Kraj: Antigua i Barbuda

Wartość: 0

Kraj: Arabia Saudyjska

Wartość: 0

Kraj: Australia

Wartość: 0

Kraj: Bahrajn

Wartość: 0

Kraj: Bahamy

Wartość: 0

Kraj: Barbados

Wartość: 0

Kraj: Belgia

Wartość: 0

Kraj: Belize

Wartość: 0

Kraj: Bhutan

Wartość: 0

Kraj: Brunei

Wartość: 0

Kraj: Dania

Wartość: 0

Kraj: Grenada

Wartość: 0

Kraj: Guernsey

Wartość: 0

Kraj: Hiszpania

Wartość: 0

Kraj: Niderlandy

Wartość: 0

Kraj: Jamajka

Wartość: 0

Kraj: Japonia

Wartość: 0

Kraj: Jersey

Wartość: 0

Kraj: Jordania

Wartość: 0

Kraj: Kambodża

Wartość: 0

Kraj: Kanada

Wartość: 0

Kraj: Katar

Wartość: 0

Kraj: Kuwejt

Wartość: 0

Kraj: Lesotho

Wartość: 0

Kraj: Liechtenstein

Wartość: 0

Kraj: Luksemburg

Wartość: 0

Kraj: Malezja

Wartość: 0

Kraj: Wyspa Man

Wartość: 0

Kraj: Maroko

Wartość: 0

Kraj: Monako

Wartość: 0

Kraj: Niue

Wartość: 0

Kraj: Nowa Zelandia

Wartość: 0

Kraj: Oman

Wartość: 0

Kraj: Papua - Nowa Gwinea

Wartość: 0

Kraj: Saint Kitts i Nevis

Wartość: 0

Kraj: Saint Lucia

Wartość: 0

Kraj: Saint Vincent i Grenadyny

Wartość: 0

Kraj: Samoa

Wartość: 0

Kraj: Eswatini

Wartość: 0

Kraj: Szwecja

Wartość: 0

Kraj: Tajlandia

Wartość: 0

Kraj: Tonga

Wartość: 0

Kraj: Tuvalu

Wartość: 0

Kraj: Watykan

Wartość: 0

Kraj: Wielka Brytania

Wartość: 0

Kraj: Wyspy Cooka

Wartość: 0

Kraj: Wyspy Salomona

Wartość: 0

Kraj: Zakon Maltański

Wartość: 0

Kraj: Zjednoczone Emiraty Arabskie

Wartość: 0

Kraj: Watykan

Wartość: 0

Ćwiczenie 1

Wskaż, która dynastia panuje w więcej niż jednym kraju. Wyjaśnij, dlaczego.

Ćwiczenie 2

W dostępnych źródłach poszukaj informacji o ruchach monarchistycznych w Polsce. Jakie są ich postulaty?

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zdecyduj, w których państwach panuje republika, a w których monarchia.

Belgia, Andora, Włochy, Niderlandy, Albania, Cypr, San Marino, lang="de">Liechtenstein, Watykan

republika	
monarchia	

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z tekstami i wykonaj polecenie.

Źródło I

” Justyna Grażyna Otto

Demokratyczne i niedemokratyczne reżimy polityczne

W wyniku obserwacji i analizy wielu historycznych oraz współczesnych organizacji państwowych i ukształtowanych w nich systemów rządów, politologia zwykła wyróżniać dwa zasadnicze typy reżimu politycznego: demokratyczny oraz niedemokratyczny (...). Wśród reżimów niedemokratycznych zwykło się dzielić reżimy na autorytarne i totalitarne.

Źródło: Justyna Grażyna Otto, *Demokratyczne i niedemokratyczne reżimy polityczne*, dostępny w internecie: elipsa.pl [dostęp 20.04.2020 r.].

Źródło II

” ***Słownik języka polskiego PWN***

system rządzenia, w którym cała władza należy do jednego człowieka i jest sprawowana poza jakąkolwiek kontrolą społeczną

Źródło: *Słownik języka polskiego PWN: Autokracja.*

Ćwiczenie 3

Spośród podanych wskaż państwa, które są monarchiami.

- Hiszpania
- Wielka Brytania
- Norwegia
- Niemcy
- Grecja
- Finlandia
- Łotwa

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenie.

Kraj:

Wartość: 0

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wyjaśnij, w jaki sposób państwo zaznaczone na mapie różni się od pozostałych państw azjatyckich pod względem reżimu politycznego.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Maryanna Prokop

Demokratyczno-autorytarna hybryda: redefinicja kategorii teoretycznej

Proces transformacji w krajach byłego ZSRR, trwający w ciągu ostatnich dwudziestu lat, spowodował liberalizację oraz demokratyzację reżimów autorytarnych. Jednocześnie doprowadził do powstania swoistego problemu: nowo powstałych reżimów, w większości krajów postradzieckich, nie można było jednoznacznie zaliczyć do modelowych rozwiązań reżimów politycznych. Kraje te posiadają cechy kilku typów idealnych, ponieważ balansują na granicy demokracji i autorytaryzmu. W 1996 r. amerykański badacz Larry Diamond, konstatując koniec „trzeciej fali” demokratyzacji, stwierdził, że główną przyczyną tego stanu rzeczy stało się przejście państw nie do demokracji liberalnej, lecz do tzw. stanów pośrednich reżimów politycznych, znajdujących się na *continuum* demokracji i autorytaryzmu.

Źródło: Maryanna Prokop, *Demokratyczno-autorytarna hybryda: redefinicja kategorii teoretycznej*, dostępny w internecie: apcz.umk.pl [dostęp 20.04.2020 r.].

Wyjaśnij, dlaczego reżimy polityczne w opisanych w tekście państwach są określane jako hybrydalne.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenie.

Wskaźnik demokracji na świecie (2019)

Kraj: Afganistan

Wartość: 2.85

Kraj: Albania

Wartość: 5.89

Kraj: Algieria

Wartość: 4.01

Kraj: Angola

Wartość: 3.72

Kraj: Argentyna

Wartość: 7.02

Kraj: Armenia

Wartość: 5.54

Kraj: Australia

Wartość: 9.09

Kraj: Austria

Wartość: 8.29

Kraj: Azerbejdżan

Wartość: 2.75

Kraj: Bahrajn

Wartość: 2.55

Kraj: Bangladesz

Wartość: 5.88

Kraj: Białoruś

Wartość: 2.48

Kraj: Belgia

Wartość: 7.64

Kraj: Benin

Wartość: 5.09

Kraj: Bhutan

Wartość: 5.30

Kraj: Boliwia

Wartość: 4.84

Kraj: Bośnia i Hercegowina

Wartość: 4.86

Kraj: Botswana

Wartość: 7.81

Kraj: Brazylia

Wartość: 6.86

Kraj: Bułgaria

Wartość: 7.03

Kraj: Burkina Faso

Wartość: 4.04

Kraj: Burundi

Wartość: 2.15

Kraj: Kambodża

Wartość: 3.53

Kraj: Kamerun

Wartość: 2.85

Kraj: Kanada

Wartość: 9.22

Kraj: Republika Zielonego Przylądka

Wartość: 7.78

Kraj: Republika Środkowoafrykańska

Wartość: 1.32

Kraj: Czad

Wartość: 1.61

Kraj: Chile

Wartość: 8.08

Kraj: Chiny

Wartość: 2.26

Kraj: Kolumbia

Wartość: 7.13

Kraj: Komory

Wartość: 3.15

Kraj: Demokratyczna Republika Konga

Wartość: 1.13

Kraj: Kongo

Wartość: 8.6

Kraj: Kostaryka

Wartość: 8.13

Kraj: Wybrzeże Kości Słoniowej

Wartość: 4.05

Kraj: Chorwacja

Wartość: 6.57

Kraj: Kuba

Wartość: 2.84

Kraj: Cypr

Wartość: 7.59

Kraj: Czechy

Wartość: 7.69

Kraj: Dania

Wartość: 9.22

Kraj: Dżibuti

Wartość: 2.77

Kraj: Dominikana

Wartość: 6.54

Kraj: Ekwador

Wartość: 6.33

Kraj: Egipt

Wartość: 3.06

Kraj: Salvador

Wartość: 6.15

Kraj: Gwinea Równikowa

Wartość: 1.92

Kraj: Erytrea

Wartość: 2.37

Kraj: Estonia

Wartość: 7.90

Kraj: Etiopia

Wartość: 3.44

Kraj: Fidżi

Wartość: 5.85

Kraj: Finlandia

Wartość: 9.25

Kraj: Francja

Wartość: 8.12

Kraj: Gabon

Wartość: 3.61

Kraj: Gambia

Wartość: 4.33

Kraj: Gruzja

Wartość: 5.42

Kraj: Niemcy

Wartość: 8.68

Kraj: Ghana

Wartość: 6.63

Kraj: Grecja

Wartość: 7.43

Kraj: Gwatemala

Wartość: 5.26

Kraj: Gwinea Bissau

Wartość: 2.63

Kraj: Gujana

Wartość: 6.15

Kraj: Haiti

Wartość: 4.57

Kraj: Honduras

Wartość: 5.42

Kraj: Węgry

Wartość: 6.63

Kraj: Islandia

Wartość: 9.58

Kraj: Indie

Wartość: 6.90

Kraj: Iran

Wartość: 2.38

Kraj: Irak

Wartość: 3.74

Kraj: Irlandia

Wartość: 9.24

Kraj: Izrael

Wartość: 7.86

Kraj: Włochy

Wartość: 7.52

Kraj: Jamajka

Wartość: 6.96

Kraj: Japonia

Wartość: 7.99

Kraj: Jordania

Wartość: 3.93

Kraj: Kazachstan

Wartość: 2.94

Kraj: Kenia

Wartość: 5.18

Kraj: Kuwejt

Wartość: 3.93

Kraj: Kirgistan

Wartość: 4.89

Kraj: Laos

Wartość: 2.14

Kraj: Łotwa

Wartość: 7.49

Kraj: Liban

Wartość: 4.36

Kraj: Lesotho

Wartość: 6.54

Kraj: Liberia

Wartość: 5.45

Kraj: Libia

Wartość: 2.02

Kraj: Litwa

Wartość: 7.50

Kraj: Luksemburg

Wartość: 8.81

Kraj: Macedonia Północna

Wartość: 5.97

Kraj: Madagaskar

Wartość: 5.64

Kraj: Malawi

Wartość: 5.50

Kraj: Malezja

Wartość: 7.16

Kraj: Mali

Wartość: 4.92

Kraj: Malta

Wartość: 7.9

Kraj: Mauretania

Wartość: 3.92

Kraj: Mauritius

Wartość: 8.22

Kraj: Meksyk

Wartość: 6.09

Kraj: Mołdawia

Wartość: 5.75

Kraj: Mongolia

Wartość: 6.50

Kraj: Czarnogóra

Wartość: 5.65

Kraj: Maroko

Wartość: 5.10

Kraj: Mozambik

Wartość: 3.65

Kraj: Mjanmar

Wartość: 3.55

Kraj: Namibia

Wartość: 6.43

Kraj: Nepal

Wartość: 5.28

Kraj: Niderlandy

Wartość: 9.01

Kraj: Nowa Zelandia

Wartość: 9.26

Kraj: Nikaragua

Wartość: 3.55

Kraj: Niger

Wartość: 3.29

Kraj: Nigeria

Wartość: 4.12

Kraj: Korea Północna

Wartość: 1.86

Kraj: Norwegia

Wartość: 9.87

Kraj: Oman

Wartość: 3.06

Kraj: Pakistan

Wartość: 4.25

Kraj: Panama

Wartość: 7.05

Kraj: Papua-Nowa Gwinea

Wartość: 6.03

Kraj: Paragwaj

Wartość: 6.24

Kraj: Peru

Wartość: 6.60

Kraj: Filipiny

Wartość: 6.64

Kraj: Polska

Wartość: 6.62

Kraj: Portugalia

Wartość: 8.03

Kraj: Katar

Wartość: 3.19

Kraj: Rumunia

Wartość: 6.49

Kraj: Rosja

Wartość: 3.11

Kraj: Rwanda

Wartość: 3.16

Kraj: Arabia Saudyjska

Wartość: 1.93

Kraj: Senegal

Wartość: 5.81

Kraj: Serbia

Wartość: 6.41

Kraj: Sierra Leone

Wartość: 4.86

Kraj: Singapur

Wartość: 6.02

Kraj: Słowacja

Wartość: 7.17

Kraj: Słowenia

Wartość: 7.50

Kraj: Republika Południowej Afryki

Wartość: 7.24

Kraj: Korea Południowa

Wartość: 1.08

Kraj: Hiszpania

Wartość: 8.29

Kraj: Sri Lanka

Wartość: 6.27

Kraj: Sudan

Wartość: 2.70

Kraj: Surinam

Wartość: 6.98

Kraj: Szwecja

Wartość: 9.39

Kraj: Szwajcaria

Wartość: 9.03

Kraj: Syria

Wartość: 1.43

Kraj: Tajwan

Wartość: 7.73

Kraj: Tadżykistan

Wartość: 1.93

Kraj: Tanzania

Wartość: 5.16

Kraj: Tajlandia

Wartość: 6.32

Kraj: Timor Wschodni

Wartość: 7.19

Kraj: Togo

Wartość: 3.30

Kraj: Trynidad i Tobago

Wartość: 7.16

Kraj: Tunezja

Wartość: 6.72

Kraj: Turcja

Wartość: 4.09

Kraj: Turkmenistan

Wartość: 1.72

Kraj: Uganda

Wartość: 5.02

Kraj: Ukraina

Wartość: 5.90

Kraj: Zjednoczone Emiraty Arabskie

Wartość: 2.76

Kraj: Wielka Brytania

Wartość: 8.52

Kraj: Stany Zjednoczone Ameryki

Wartość: 7.96

Kraj: Urugwaj

Wartość: 8.38

Kraj: Uzbekistan

Wartość: 2.01

Kraj: Wenezuela

Wartość: 2.8

Kraj: Wietnam

Wartość: 3.08

Kraj: Jemen

Wartość: 1.95

Kraj: Zambia

Wartość: 5.09

Kraj: Zimbabwe

Wartość: 3.16

Kraj: Indonezja

Wartość: 6.48

Państwa oceniane są na dziesięciostopniowej skali. Dziesięć to wynik najlepszy, na mapie oznaczony kolorem zielonym. Im ciemniejsza zieleń (aż do czerwieni), tym wynik niższy.

Oprac. na podst.: *Democracy Index 2019*, eiu.com [online, dostęp: 20.04.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*

Art. 1

Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 28.02.2020 r.].

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenie.

Kraj:

Wartość: 0

Kraj:

Wartość: 0

Kraj:

Wartość: 0

Kraj:

Wartość: 0

Kraj:

Wartość: 0

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wskaż państwo spośród pokolorowanych, w którym kadencja głowy państwa jest dłuższa niż w Rzeczypospolitej Polskiej. Podaj jego nazwę.

Dla nauczyciela

Autor: Dorota Czarny

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Ustrój państwowy

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

1) charakteryzuje zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (demokratycznego państwa prawnego, unitarnej formy państwa, zwierzchnictwa narodu, gwarancji praw i wolności jednostki, konstytucjonalizmu, podziału i równowagi władz, republikańskiej formy rządu, pluralizmu, decentralizacji, samorządności, społecznej gospodarki rynkowej); analizuje sformułowania preambuły Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

2) analizuje sposób wyboru i charakteryzuje formę (jednoosobowa lub kolegialna) głowy państwa we współczesnych republikach; odróżnia prerogatywy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej od innych jego uprawnień;

3) przedstawia, odwołując się do współczesnych przykładów, typologie współczesnych monarchii ze względu na pozycję głowy państwa (absolutna, konstytucyjna, parlamentarna); analizuje normy dotyczące sukcesji;

14) przedstawia ustroje terytorialno-prawne we współczesnych państwach demokratycznych – wyjaśnia podział na państwa unitarne i złożone oraz ze względu na stopień decentralizacji; wykazuje różne przyczyny funkcjonowania terytoriów autonomicznych.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje typy poleceń do ćwiczeń dotyczących ustroju państwowego;
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń;
- wyjaśnia, czym jest urząd państwowy;
- charakteryzuje różne typy urzędów.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- prezentacje;
- analiza tekstu źródłowego;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- flipcharty i markery.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie mają za zadanie przypomnieć sobie wiadomości dotyczące ustroju politycznego z e-materiału w celu aktywnego uczestnictwa w lekcji podsumowującej. Chętni lub wybrani uczniowie mają za zadanie przygotować prezentacje multimedialne dotyczące reżimu politycznego oraz form rządu: monarchii i republiki.

2. Nauczyciel przedstawia temat i cele lekcji.

3. Prowadzący prosi uczniów, aby wyjaśnili swoimi słowami, jakie są funkcje konstytucji w państwie. Spostrzeżenia i odpowiedzi uczniów zapisywane są na tablicy.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie, którzy mieli w domach przygotować prezentacje, przedstawiają je klasie. Pozostałe osoby notują najważniejsze informacje.

2. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia uczniowskie wypowiedzi.

3. Chętne osoby, które nie przygotowały prezentacji, podsumowują wypowiedzi koleżanek i kolegów.

3. Uczniowie na podstawie wysłuchanych prezentacji oraz podsumowań w parach zapisują na kartkach po 2 wnioski, które prezentowane są na forum. Najtrafniejsze zapisane zostają w zeszytach jako notatka z lekcji.

4. Klasa dzieli się na trzyosobowe zespoły, które wykonują ćwiczenia dołączone do multimediu. Chętne lub wyznaczone przez nauczyciela osoby udzielają odpowiedzi, pozostali uczniowie w razie potrzeby uzupełniają wypowiedź.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel poleca, aby jako podsumowanie tematu uczniowie wykonali wskazane ćwiczenia. Następnie wspólnie przygotowują odpowiedzi.

2. Osoby, które przygotowały prezentacje, zostają ocenione.

Praca domowa:

Utrwalenie powtarzanego materiału do sprawdzianu.

Wykonanie samodzielnie ćwiczeń w e-materiale.

Ułożenie trzech pytań, które mogłyby się znaleźć na kartkówce po lekcji.

Materiały pomocnicze:

Justyna Grażyna Otto, *Demokratyczne i niedemokratyczne reżimy polityczne*, elipsa.pl.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., sejm.gov.pl.

Maryanna Prokop, *Demokratyczno-autorytarna hybryda: redefinicja kategorii teoretycznej*,
apcz.umk.pl.

Słownik języka polskiego PWN: Autokracja.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Zasoby multimedium „schemat interaktywny” mogą zostać wykorzystane jako wprowadzenie do lekcji.